

in verschillende richtingen kunnen uitoefenen. Op grond van theoretische overwegingen is de vraag, of de huidige geïndustrialiseerde landen grotere dan wel kleinere exportmogelijkheden voor hun industrieproducten, zowel kapitaalgoederen als eindproducten, zullen mogen verwachten, indien de huidige ontwikkelingslanden hun reële inkomen per hoofd aanmerkelijk zien groeien, dan ook niet te beantwoorden.

Indien men echter de ervaringen uit het verleden, toen verschillende landen een proces van industrialisatie en economische groei hebben doorgemaakt, als een indicatie mag gebruiken voor de ontwikkeling in de toekomst, is over het onderhavige vraagstuk wel iets meer te zeggen.

In een recente publicatie komt Maizels op grond van zeer uitvoerig onderzoek tot de conclusie ³³⁾, dat de half geïndustrialiseerde landen tussen 1913 en 1959 weliswaar als gevolg van het industrialisatieproces in belangrijke mate overgingen tot importvervanging van industriële goederen, maar dat de algemene inkomens- en vraagstijging dit nog overcompenseerde, zodat per saldo de invoer van industrieproducten nog vermeerderde. Terloops merk ik op, dat eenzelfde conclusie ook voor de geïndustrialiseerde rijke landen geldt.

Indien men mag verwachten, dat de landen, die nu nog geheel aan het begin van hun economische ontwikkeling staan, een overeenkomstig patroon van internationale handel bij voortzetting van het ontwikkelings- en industrialisatieproces vertonen als de nu als half of reeds als geheel geïndustrialiseerd aangemerkte landen, dan mag men tevens verwachten, dat op de lange termijn het volume van hun totale importen van industriële goederen zal toenemen ³⁴⁾.

Het geheel overziende zou ik bij wijze van korte samenvatting willen opmerken, dat de wereldhandel als zodanig niet in staat is om economische ontwikkeling in de arme volkshuishoudingen te brengen, doch dat zij, mits voor deze volkshuishoudingen voldoende internationale kapitaalhelp en bijstand in andere vormen wordt verkregen, zeer wel het ontwikkelingsproces kan stimuleren. Hierbij is het van belang, dat de handelsbelemmeringen zowel in de welvarende als in de arme landen tot het strikt noodzakelijke worden beperkt, n.l. om voor deze volkshuishoudingen vitale activiteiten in stand te houden. Verwacht mag

³³⁾ A. Maizels: „Industrial Growth and World Trade” (1963) blz. 153.

³⁴⁾ Maizels: t.a.p. blz. 415.